

Р Е Ц Е Н З И Я

от доц. д-р Цветан Кулевски

за публична защита на дисертационен труд на тема:

МЕДИЙНА КОМУНИКАЦИЯ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ КЪМ КОРУПЦИЯТА

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в
професионално направление 3.5 Обществени комуникации и
информационни науки, научна специалност „Организация и управление
извън сферата на материалното производство“(Медии и комуникации)

на Дамяна Огнянова Лютакова

Научен ръководител: проф. д-р Петко Тодоров

Идентифицирането на корупцията и борбата с нея, както и влиянието ѝ върху българските медии, е изключително съществена за съвременните медийни изследвания. Избраната от докторантката тема е актуална, значима и дори злободневна. Чрез нея авторката цели да анализира медийната комуникация при отразяване на социалното явление „корупция“, както и да направи нова класификация на видовете корупция и да анализира технологиите за формиране на антикорупционно обществено мнение с оглед превенцията за недопускане на корупционни практики в обществено-политическия живот у нас. Актуалността на темата произтича и от факта, че пред обществото ни медиите имат сложната задача да осигурят активна обществена подкрепа за противодействието на корупцията, както и да мотивират гражданите да се противопоставят на това опасно социално явление.

Намирането на индикатори на корупционни практики и тяхното влияние върху медиите е безспорно актуален въпрос, от който зависи както качеството на медийната комуникация, така и ефикасността на социалния живот в цялост. Медиите имат да играят съществена роля в борбата срещу корупцията, защото, твърди докторантката, те са в състояние да мотивират

гражданите с оглед противодействие на корупционни практики от всякакво естество.

Корупцията няма как да бъде преборена, ако за целта не се формира правилно и устойчиво обществено мнение, което би било сигурен гарант за превенция и контрол над самата корупция. И докторантката приема, че тъкмо в това се състои и ролята на медиите в съвременното общество. Благодарение на медиите се гарантира ефективен публичен статус за прозрачност и откритост в борбата с корупционните практики.

Обект на научното изследване са медиите като фактор за формиране на обществено мнение на нетърпимост срещу корупцията, а предмет на изследването е разкриването на взаимната обусловеност на различни фактори, влияещи върху процеса на медийната комуникация. Основната цел на докторантката е да открие и предложи мерки за предотвратяване на корупционните практики.

Наред с основната цел, докторантката си е поставила и десетина задачи, чрез които да се постигне целта на научното дирене. Изследването на докторантката е насочено към проучването на спецификите и значението на медийната комуникация. Тя е направила успешен опит да определи същността на общественото мнение относно корупционните практики и да изясни значението му в обществения ни живот.

Що се отнася до формулировката на основната теза на научното изследване, тя е насочена към дебалансираната медийна комуникация за формиране на обществено мнение към корупцията и нетърпимост към нея. Най-важният проблем според докторантката е подобряването на качеството и ефективността на медийната комуникация при формирането на обществено мнение към корупцията.

Научното изследване е построено върху три основни хипотези, към чието доказване, или отхвърляне тя е подчинила цялостния си анализ. Те са много ясно и добре формулирани, а и по натам в изложението авторката се е ръководила именно от тях. Авторката допуска, че медийната комуникация е условие и предпоставка за формиране и реализиране на обществено мнение. Според докторантката медийната комуникация се нуждае от целенасочено професионално управление и реализиране. Нейната

констатация е, че медиите нямат разработена собствена политика за формиране на обществено мнение за корупцията, както и не разполагат с достатъчен социален капитал, за да могат ефективно да я реализират.

По отношение на методологията на научното изследване напълно съм съгласен с авторката. Положителен принос в работата на докторантката е извършеното емпирично обследване на медийната комуникация относно корупционните практики и техния медийен профил у нас. Тя е осъществила и метаанализ на проучване на RAND Corporation за степента на достоверност на медийно конструираната истина и кризата на доверие. Изводът, до който достигат експертите е, че журналистиката става все по-субективна и пристрастна. В нейното съдържание все по-често вместо факти, доминират мнения. На публиката се предлагат информационни продукти, които разчитат на субективни интерпретации и коментари, без позоваване на истинни реални факти.

Що се отнася до структурата на изложението, считам че докторантката е взела предвид всички критични бележки от предходните две предварителни обсъждания, както и от вътрешната защита. Сегашната версия се отличава с по-голяма яснота, конкретност и пълнота. Първата теоретична глава е посветена на промените в социалния контекст, които съществено влияят на медийната комуникация. Докторантката много добре е анализирала настъпилите трансформации в процеса на масовото общуване и продиктувани от развитието на новите медийни технологии. Самото медийно пространство днес е коренно променено. Според авторката, все по-голям става делът на изкуствения интелект, както и въвеждането и прилагането на алгоритми, замествайки самите журналисти.

Новият „медийни модели“, отчита докторантката, създава възможности за бързо разпространение на медийната информация чрез обновената медийна комуникация. Медиите вече разглеждат своите публики не пасивно, а като активни съучастници. В днешните времена дори контролът на съдържанието не е изцяло подвластен на медиите, а е в ръцете на публиката. Причина за това, според докторантката, е появата на новите дигитални технологии. Ражда се нова хоризонтална и глобална комуникация, по думите на Мануел Кастелс. Така медийната комуникация се оказва важен фактор за формиране на общественото мнение.

Авторката стига до извода, че медийната информация в публичното пространство води до желан резултат само ако публиката ѝ обърне внимание и я възприеме. Причината за това се крие в свръхпредлагането на информация от конкуриращи се медии, а също и във факта, че публиката бързо променя самата себе си. Счита, че това е *принос на докторантката*.

Медиите са основен източник на информация за самата публика. За публиката това е нужно с цел ориентация в социалния контекст. Разбирането и осмислянето на публичното послание става възможно, ако публиката разполага с представа за ситуацията, съдържаща се в посланието. За публиката става все по трудно да се ориентира в информационния поток.

Втората част на изследването на докторантката е посветено на корупцията като явление в съвременното общество. Нейното разрастване бележи ръст при обществена „аномия“, когато пропастта между управляващия елит и останалата част от населението се задълбочи трайно. Самата корупция според авторката е продукт на властови отношения. Докторантката изключително подробно е анализирала многобройните измерения на корупцията. Тази част от работата ѝ е силна и подплатена с факти, изводи и научни констатации. Освен че е сложно явление, корупцията е свързана и с публичния характер на властта. Медиите стават все по-ухажвани и зависими от силните на деня.

Третата част на дисертацията е посветена на някои теоретико-практични аспекти на общественото мнение. Авторката дефинира общественото мнение като сложно социално-психологическо образование, форма на проява на общественото съзнание, което се появява в резултат на комуникацията между хората по обществено значими проблеми.

Докторантката дава точна характеристика и анализира качествата на общественото мнение. Медиите предоставят на рецепиента ценности, които му помагат да си изгради представи за света, лежащи в основата на общественото мнение, включително за корупцията. Напълно приемам за принос очертаването и анализирането на функциите на общественото мнение. Докторантката е подкрепила и уплътнила своите теоретични

прозрения с фактологичен материал от направеното социологическо изследване на общественото мнение относно корупцията и влиянието на медиите в тази връзка. Направеното анкетно допитване е на база на „непредставителна извадка“, но обхващаща голям брой респонденти, достатъчни за да се направят някои прогнозни изводи.

Самата докторантка е направила 9 такива извода, които приемам за достоверни. Защото докторантката се е постарала да направи кратък и бърз оперативен анализ с количествени методи. Тя е изчислила ранговия коефициент на *корелация на Спирман*, като за нейните изходни данни той се е получил – 0,63. При тази умерено висока корелация докторантката потвърждава, че първоначално формулираната от нея хипотеза се потвърждава. Най-точен би бил коефициентът на *корелация на Пирсън*, но неговото пресмятане се предхожда от редица спомагателни показатели. Но за целта на настоящото изследване такава прецизност не се изисква, тъй като изходните данни са представени на ординалната скала.

Докторантката стига до извода, че медийната информация в публичното пространство води до желан резултат само ако публиката ѝ обърне внимание и я възприеме. Причината за това, според нея, се крие в свръхпредлагането на информация от конкуриращи се медии. Още един извод на докторантката е, че комуникацията за формиране на общественото мнение на нетърпимост към корупцията, за жалост не е приоритет на родните медии. Все още липсва целенасочена стратегия, както и сериозно доведени докрай разследвания, засягащи порочни корупционни практики.

Окончателният извод на докторантката е, че медийната комуникация на съвременния етап у нас не е в състояние да формира общественото мнение за нетърпимост към корупцията. У нас все още липсва целенасочена стратегия за медийно формиране на общественото мнение против корупционните практики в обществото. Нашите медии според докторантката са в състояние на дисфункционална натовареност поради което не се реализират присъщите им функции за ориентация на общественото мнение. Налице е задълбочаваща се криза на доверие към родните медии от страна на публиката. Докторантката е очертала общата социална потребност въпросът за корупцията да бъде издигнат на предните позиции в медийните послания на родните журналисти.

Прави й чест на Дамяна Лютакова, че откровено е написала, на базата на обективен анализ, че една от трите хипотези, които й предложих да остави – се отхвърля, или се „фалсифицира“, ако се позовам на Карл Попър. Другата й хипотеза се доказва по категоричен начин, а третата ще приемем за достоверна и доказана, предвид изчисленият умерено висок коефициент на рангова корелация по метода на Спирман.

Бих желал да **задам въпрос** на докторантката за публичната защита: Възможно ли е и до каква степен - да са налице известни корупционни практики и вътре в самите медии – щото те умишлено да прикриват и negliжират въпроса за корупцията в обществото, поради наличие на зависимости от страна на медийните ръководства?

ОБЩ ИЗВОД: Предсавената ми за рецензиране докторска дисертация е добре структурирана, ясно написана и представляваща качествено и завършено научно изследване на медийната комуникация за формиране на обществено мнение към корупцията. Това ми дава основание да заявя, че по време на публичната защита ще гласувам „ЗА“ прискъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Дамяна Огнянова Лютакова.

07.05.2021 г.

Рецензент: доц. д-р Цветан Кулевски